

Elfogulatlanul

A *könyv rendszerváltása* címen Szvák Gyula cikkét közölte múlt héten a Népszabadság. „Meggzűletik a nagy találmány. „Meggzűletik a nagy találmány, amely képes arra, hogy a piac kiszámíthatatlanságával szemben érvényre juttasson egy központi akaratot, anélkül, hogy bajlódnia kellene a régről itt maradt intézmények ügyes-bajos dolgaival” – írja a Maecenas kiadó igazgatója. Eddig egyet-értek vele. De így folytatja: „A kulturális ágazat más alapítványai mellett évi 100 millió forintos költségvetési támogatással megalakult a Magyar Könyv Alapítvány, melyet még több kisebb-nagyobb jutalmazásra alkalmas alapítvány követett. Ha leszámítjuk a közvetlen párt-érdekeket szolgálókat, akkor az alapítványi forma ellen semmilyen elvi kifogásunk nem lehet, hiszen az állami hatalom lebontásának egyik eredménye. A gyakorlatban azonban ezek a szervezetek is az alapítói akaratot közvetítették. Így válhatott a Magyar Könyv Alapítvány elsősorban a hivatalosnak szánt nemzeti-keresztény irányzat támogatójává, míg például a Soros Könyvalapítvány főképpen a liberálisnak mondott alkotások gyűjtőhelyévé...Meggzűletik magát az a kiadó – vagy szerző –, amely a pénzek ezen újraelosztásából kimaradt. Márpedig volt, aki kimaradt. Például a baloldal.”

Szvák cikke itt hamisítja meg a tényeket. Nemzeti-keresztény alvállalkozássá fajult volna kuratóriumunk? Az igazság ennek épp ellenkezője. Nem azért, mintha a keresztény értékeket alabecsnélünk, hanem mert úgy adódott, a hozzánk eljuttatott sok ezer pályázatból túlnyomórészt a klasszikus, a pártsemleges és a liberális értékek bizonyultak életrevalóbbnak.

Hasznos dolognak tartom (olykor elengedhetetlen követelménynek): aki fontos témáról írni készül, ismerkedjék meg előtte a kérdéskör szakirodalmával. Akkor is, ha csak, mint esetünkben, egy országos alapítványt minősít a támogatásban nemigen részeseül vitatárs.

A Maecenas igazgatója emlékezhet, április végén a Könyvterjesztők Egyesülése nemzetközi kiállítást rendezett a Kongresszusi Központban. Irodánk – két és fél éves működéséről – erre az alkalomra Tájékoztató füzetet bocsátott ki. Ha ebből Szvák Gyula magához vessz egyet és elfogulatlanul áttanulmányozza, vagy figyelemmel kíséri a Művelődési Közönlöny pontos kimutatásait évnegyedes döntéseinkről, alighanem egészen más eredményre jut. Egy irodalmi műhely vezetőjétől elvárható lett volna annyi filológiai jártasság, hogy kuratóriumunk szakirodalmának legalább ezt a két forrásvidékét számontartja.

Minthogy nem tartotta számon, kénytelen vagyok elmagyarázni itt: a Magyar Könyv Alapítvány sohase vizsgálta, a beküldött pályázatok szerzői milyen politikai vagy irodalmi csoportosulásba iktathatók. Bi-

zottságunk támogatásának mércéje mindig a minőség volt. Nagyobb részt a vitathatatlan értékek, kisebb részben a tehetségesnek ígérkező kezdők segítése. Szem előtt tartva: főleg oly könyvek előállításai költségehez járulunk hozzá – irodalomban, különböző tudományágakban, szépművészetekben például –, amelyek nemzeti kultúránk számára nélkülözhetetlenek, drágaságuk folytán azonban a vásárló nagyközönség nehezen tudná megfizetni őket. A legnagyobb, ötmillió forintot meghaladó összeget eddig Szabó T. Attila *Erdélyi Magyar Szótörténeti Tára* kapta. De – gondolom – Szvák Gyula sem azt kifogásolja, hogy Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Illyés Gyula, Radnóti Miklós, Kálnoky László összes verseit, vagy Szolzsenyicin *Gulág szigetcsoportjának* végre hiteles fordítását ugyancsak kiemelkedő mértékben pártoltuk.

Szvák a baloldal fölkarolását kéri számon rajtunk, igyekezve szembeállítani bennünket a sokunk által mélyen tisztelt Soros-alapítvánnyal, amely bezeg nem fukarkodik liberálisai segélyezésével.

Túzetesen átlapoztam kimutatásaink adatait. Eddigi tíz évnegyedes döntésünkre – említettem imént – sok ezer pályázatot nyújtottak be hozzánk a kiadók. Hozzávetőleg 600 kötetet tudtunk támogatni ebből. Negyedévente átlag 60 munkát tehát. Boldogan támogattuk volna többszöröseit ennek, anyagi lehetőségeink azonban, sajnos, szigorú határt szabnak segítőkészségünknek. Túlzottan elaprózni juttatásainkat célszerűtlen.

A Magyar Könyv Alapítvány tizenegy kurátorát tizenegy szervezet jelölte ki. Nemeskürty Istvánt a Magyar Írókamara. Őt titkos, demokratikus szövazással elnökünkkel választottuk.

Nemeskürty eszményi elnöknek bizonyult. Sohase titkolta, mélyen katolikus, és rokonszenve nem a szocialista, nem a szabaddemokrata párté. Ennek ellenére objektív és megvesztegethetetlen volt, semmiféle szélsőségeknek, kivált színvonaltalanságnak teret percre sem engedő. Én, aki liberális vagyok és pogány, tanúsíthatom, bizonyíthatom ezt. Úgy tapasztaltam, ebben döntnöktársaim is egyetértettek velem.

Hogyan állunk ezek után a baloldali és liberális irányzatok támogatásával? Mindenekelőtt: nem szívesen nevezem szabad-élvű, szociális érzékenységi eszmetársaimat baloldaliak-

nak. Ámbar a politikai skála valamelyik oldaláról tekintve minden párt bal- vagy jobboldali (tisztetel a középnek, ha van ilyen). Kimutatásom szerint két és fél esztendő alatt legtöbbször, négyszer, Orbán Ottó könyveit támogattuk. Háromszor Weöres Sándor, Lator László, Mészöly Miklós, Pomogáts Béla munkáit. Földényi F. László, Görgey Gábor, Karinthy Ferenc, Kertész Ákos, Nemes Nagy Ágnes, Határ Győző, Rába György, Scheiber Sándor, Somlyó György, Takáts Zsuzsa és mások műveit két ízben. Sem őket nem tartom a nemzeti-keresztény eszmekör elkötelezettjeinek, sem Balassa Pétert, Bruck Editet, Ember Máriát, Eörsi Istvánt, Ferencz Győzöt, Gergely Ágneszt, Glatz Ferencet, Heller Ágneszt, Horgas Bélát, Ignóty Pált, Kardos G. Györgyöt, Kertész Imrét, Konrád Györgyöt, Kosáry Domokost, Kópeczi Bélát, Lányi Andrást, Mándy Ivánt, Nádas Pétert, Németh G. Bélát, Poszler Györgyöt, Székely Magdát, Szilágyi Ákóst, Tarján Tamást. De nem akarok visszaélni az olvasó türelmével. Újságcikket írok, nem tüzetes bibliográfiát. Akinek van türelme, ellenőrizhet: tízszor annyi szerzőt sorolhatnék föl, akiknek szívük joga, világnézetük hogyan határozta meg, de jobboldalnak vagy a kormányzat lelkes elkötelezettjének vélhetőleg egyikük se tekinti, tekintette magát.

Lényeges kisebbségben vannak, akik az említett társaságból kirínának. Nem tehetségük folytán, azért inkább, mert a világról, az ország jövőjéről másként gondolkodnak. A kölcsönös megbecsülésnek nem lehet, ne legyen a jövőben akadálya ez. Albert Gábor, Ágh István, Csoóri Sándor, Fekete Gyula vagy Tornai József kiadója se folyamodott hiába hozzánk.

Így működött, így fog működni remélhetőleg továbbra is a Magyar Könyv Alapítvány. Egyensúlyteremtő pártatlanságát más mozzanatokkal is jellemezhetem. Amikor támogattuk Jovánovics György szobrász képeskönyvét, ugyanakkor került elének Makovecz Imre építészeti albuma. Mindkettőt egyaránt fölkaroltuk. A népnemzeti szárny kiadója, Púski Sándor, tizenkétszer részesült jelentős támogatásban. Úgyveltünk rá, ugyanannyiszor kapjon a közismerten baloldali elkötelezettségű Cserépfalvi.

Szvák Gyula cikkének nem egy megállapítása helytálló. Itt arról írtam, amiben véleményünk eltér egymástól.

Lakatos István

2000

IRÓDOLGATÁSOK ÉS KÖNYVISMERTSÉG

Ízelítő a júniusi számból

Esterházy Péter: Üdvözet a győzőnek – Isaiáh Berlin: Nacionalizmus – Ezredvégi beszélgetés Martényi Ferenc pszichiáterrel – Verkerdy Tamás: Cirkusz, vursli – Christopher Hope: Szabad esés – Térey János, Tábor Eszter, Poós

Zoltán versei – George Gábor: Levelek Halifaxból – Szöke György: „...fasiszta kommunizmus...” – Margócsy István: Orbán Ottó/A keljőljancsi jegyese – Szigethy Gábor: Szerelmeslevelek – Péter Vladimír: A szokókat – Urbi et Orbi.